

Austatud lugeja!

Õigusest arusaamisel tehakse väga selget vahet sellel, milline õigus on, ja sellel, milline see kellegi arvates peaks olema. Ka spetsialiseerunud oleme meie, juristid, vastavalt: kui õiguse rakendajatele on tähtis see, mis on seadus, siis õigusloomes tuleb asju vaadata just sellest teisest aspektist – milline seadus võiks olla.

Tegelikult on seadus vaid üks tööriist, mis peaks tagama ühiskonna toimimise meie parima äranägemise kohaselt. Et valida õiget tööriista, peame esmalt teadma, milleks me seda vajame, peame teadma oma eesmärgi. Seega küsimusele vahendist eelneb küsimus, kes on see „meie“ ja milline on selle „meie“ „parim äranägemine“.

Eesti põhiseaduse kohaselt on selleks „meieks“ Eesti rahvas. Kohalikud valimised on kohe ukse ees ja jälle kord on rahval võimalik oma esindajaid võimu juurde volitada. Peaksime valima neid, kelle parim äranägemine ühtib meie endi parima äranägemisega. Karta on, et valimislubaduste põhjal me seda vaadete ühisosa kindlaks määrata ei saa. Nii ilmselgelt õilsad on need väljaütlemised, et deklareeritu vajalikkuses kahtlemine oleks puhas patt. Saame kahelda vaid lubaduste siiruses ja nende täitmise võimes. Seega jälle kord ootab meid ees usaldushäätetus.

Esindusdemokraatia on juba kord selline, et rahva võimalused väljendada oma parimat äranägemist piirduvad valimistega. Pärast valimisi ei ole enam oluline meie tahte, vaid nende, valituks osutunute tahe. Nemad astuvad samme valimisvõitluses manifesteeritud eesmärkide realiseerimiseks või vastupidi, valivad uued, neile enam meelepärased eesmärgid. Selle teise võimaluse peaks välistama sõnapaar „poliitiline vastutus“, kuid see mõiste toimib hirmutava vitsana vaid siis, kui valimislubaduste täitmist saab eeldada. Lubadust taevamanna kohaletoimetamise kohta ei saa aga võtta tõsiselt, mistõttu ei saa lubajale ette heita ka lubaduse mittetäitmist.

Oleks ebaõiglane poliitikutele ette heita seda, et nad on valimislubadusi andes silmakirjalikud ega taha Eestile seda, mida väidavad end tahtvat. Pigem on probleem siiski võimalustes. Kui võimuga kaasneks nõiakunstioskus, siis saaks valimistel haldjasoovina öeldu tõenäoliselt ka teoks. Piiratud ressursid on need, mis sunnivad osasid eesmarke kõrvale heitma, samuti nagu võimalus olla nende piiratud ressursside jagamise juures on paljudele võimule pürgimise otseseks põhjuseks.

Kui tahan olla otsustajaks lasteaedadele raha jagamise juures põhjusel, et näen koolieelsete lasteasutuste alarahastamises ühiskondlikku probleemi ning tahan ja suudan seda lahendada, siis on see õilis motiiv. Kui ma tahan aga olla samas asjas otsustajaks seepärast, et naabrimees annab mulle kui sõnaosavale mehele lasteaiata-su vähendamise otsuse läbisurumise eest 1000 krooni, siis on see midagi muud. See, et Eestis on päevakorda tõusnud võimuga kauplemise kriminaliseerimise vajadus, näitab selgelt, et toodud näide on elulisem kui esmapilgul arvata võib. Ühiskonna eesmärkide seadmine peab olema kantud ühiskonna kasust, mitte omakasust. Kui see ei ole niigi selge, siis tuleb seda rõhutada karistusõigusega. Vastasel juhul ei ole õigus vahend ühiskonna parima toimimise tagamiseks, vaid on kellegi tööriist.

Katrin Prükk